

INGLIZ TILIDA TINGLASH MAHORATINI YAXSHILASH USULLARI

Gulhumor Qahhorova

Farg‘ona politexnika instituti “O‘zbek tili va tillarni o‘qitish” kafedrasida assistenti

Annotatsiya. Talabalar tinglash ko‘nikmalarini yaxshilashda talabalar odatda bir nechta to‘siqlarga duch kelishadi, masalan, urg‘u shakllaridagi farqlar tufayli so‘zlovchi tomonidan aytilgan lug‘atni tushunishda qiyinchiliklar va talabalar ma‘nosini tushuna olmasliklari natijasida qiyin lug‘atni talqin qilish yoki tarjima qilishga ko‘proq e‘tibor berishadi. umuman o‘qish. Talabalarda bo‘lishi kerak bo‘lgan asosiy narsa - ko‘p so‘z boyligini tushunishdir. Maqsad shundan iboratki, agar talabalar ko‘p lug‘atni tushunsa, ingliz tilini tinglashni o‘rganish osonroq bo‘ladi. Biz bir nechta maqolalar, jurnallar, maqolalarni tahlil qilish orqali internet orqali ba‘zi ma‘lumotlarni qidiramiz. Umid qilamizki, ushbu maqola talabalarning ingliz tilini tinglash ko‘nikmalarini oshirishda foydali bo‘ladi.

Kalit so‘zlar: tinglash, yangi so‘z, so‘zma-so‘z yozish, tahmin qilish, asosiy ma‘noga to‘xtash, urg‘u

Kirish. Ingliz tilini o‘rganish yoki o‘qitishda talabalar ko‘pincha duch keladigan juda ko‘p to‘siqlar mavjud, bu ingliz tilini rivojlantirishga to‘sqinlik qiladi. Tez-tez uchraydigan muammolardan biri tinglash (tinglash) qobiliyatidir o‘quv jarayonida o‘quvchilarning tinglash qobiliyatlarini rivojlantirmaslikka olib keladigan talaffuz (talaffuz) va so‘z boyligi (lug‘at) kabi bir qancha to‘siqlar mavjud [1,2,3]. Tinglash ko‘nikmalarini oshirishda o‘quvchilar odatda bir qancha to‘siqlarga duch kelishadi, masalan, so‘zlovchidan talaffuzdagi farqlar (talaffuz) tufayli so‘zlovchi tomonidan aytilgan lug‘atni tushunishda qiyinchilik, va talabalar ko‘proq e‘tiborni og‘ir lug‘atni talqin qilish yoki tarjima qilishga qaratishadi. Talabalarda bo‘lishi kerak bo‘lgan asosiy narsa - ko‘p so‘z boyligini tushunishdir [3,4,5].

Metodologiya. Ingliz tili lug‘atini tushunish muhim. Ingliz tili lug‘atini tushunish - bu odamning ingliz tilidagi so‘zni o‘rganish va tushunish qobiliyatidir va og‘zaki va yozma ravishda hamma uchun ma‘lum bo‘lgan muloqotning asosi bo‘lib, u tildan foydalanishda ma‘no berishi mumkin. Lug‘atni tushunish muhim bo‘lishining sababi shundaki, birinchidan, lug‘at o‘quvchilar yoki talabalar uchun

boshqa odamlar nima deyotganini tushunishni osonlashtiradi. Bu shuni anglatadiki, talabalar ingliz tili bilan o‘zaro munosabatda bo‘lishga imkon beradigan vaziyatlarga duch kelganlarida, masalan, ingliz tilini o‘rganishda, bu talabalar ma‘ruzachi muhokama qilgan mavzularni osongina tushunishlari mumkin. Ikkinchidan, lug‘at magnitafon yoki radio kabi audiodagi nutq yoki ma‘lumotni, shuningdek, televizor kabi audiovizual vositalarni tushunishni osonlashtiradi. Magnitofon kabi audioni TOEIC (Test of English as International Communication) yoki TOEFL (Test of English as chet Language), shuningdek tinglash testlaridan foydalanadigan semestr imtihonlari, maktab imtihonlari yoki milliy imtihonlarda tinglash testida ko‘rish mumkin.) bularning barchasi tinglash qobiliyatini va lug‘atni tushunishni talab qiladi. Uchinchidan, lug‘at eshitish orqali xabarlarini tushunish qobiliyatini ta‘minlaydi (audio xabarlar). Ko‘p so‘z boyligini tushunadigan odamlar odatda boshqa odamlarning xabarlarini osongina tushunadilar [6-9].

Tinglash ko‘nikmalarini rivojlantirishda talaffuz juda muhim, chunki ingliz tilidagi mazmunni tinglashda talabalar ma‘ruzachi yoki ma‘ruzachi tomonidan aytilgan ko‘plab lug‘atlarni eshitishadi, lekin o‘quvchilar ma‘ruzachi tomonidan aytilgan talaffuzni tushunishlari osonmi, farqlar tufayli “yo‘q” deb javob beriladi. Talaffuzda yoki so‘zlovchining urg‘usida, bu talabalar taqdim etilgan materialni tushunmasliklarining asosiy sababidir. Biroq, bu muammoning yaxshi yechimi bor, ya‘ni ko‘p lug‘atni bilish yoki o‘zlashtirish orqali, talabalar ko‘p lug‘atni bilganlarida, bu talabalarga ingliz tilida so‘zlashuvchilar tomonidan yetkazilgan ma‘lumotlarni tushunishni osonlashtiradi, boshqa tomondan. , agar talabalar lug‘atni o‘zlashtirmasalar, ma‘ruzachi tomonidan yetkazilgan ma‘lumotni inglizcha mazmunda ushlay olmaydi. Asosiysi, talabalar ko‘p so‘z boyligini to‘g‘ri va to‘g‘ri o‘zlashtirishlari kerak [10-12].

Ko‘p so‘z boyligini tushungandan so‘ng, talabalar o‘zlashtirilgan har bir lug‘atning talaffuzini mashq qilishlari mumkin. Talaffuz - bu ingliz tilini to‘g‘ri va to‘g‘ri talaffuz qilishdir. Talabalar lug‘atdan talaffuzni mashq qilishlari kerakligining sababi shundaki, talabalar lug‘at talaffuzini talaffuz qilishga odatlangan bo‘lsa, talabalar lug‘atni tinglashga o‘rganadilar va bu talaffuz va tinglash qobiliyatlarini yaxshilashi mumkin, chunki talaffuz qilishga va aytilgan gaplarni tinglashga odatlangan o‘quvchilar bilan urg‘ularning talaffuzini intonatsiya bilan tushunish mumkin. To‘g‘ri aytilgan lug‘at. Bundan tashqari, ba‘zida talabalar ingliz tilidagi kontentga duch kelishadi, bu yerda ba‘zida inglizcha/amerikacha aksentli

ma'ruzachilar mavjud, ba'zida talabalar ingliz tilidagi kontentni tinglashda ingliz va amerikacha urg'ularni farqlashda qiynaladilar, lekin ular bu farqlarni tinglashga odatlanganlarida, bu farq qilishi mumkinligi uchun tushunish osonroq. Agar inglizcha urg'u frantsuz tilidan ko'p yozilsa va lug'at yoki yozuvdan boshqacha talaffuz qilinsa, uni ajratib tushunish oson. Keyin amerikacha urg'u osonroq bo'ladi, chunki lug'atning yozilishi va talaffuzi deyarli bir xil. Tadqiqotchining fikriga ko'ra, bu o'quvchilarning ingliz tilidagi kontent tomonidan taqdim etilgan materialni tushunmasligiga olib keladi. Talabalar lug'atning ma'nosiga ko'proq e'tibor qaratishsa, ular ingliz tilidagi mazmundagi muhim ma'lumotlarni o'tkazib yuborishadi, natijada talabalar ingliz tilidagi mazmunning maqsadi va maqsadini tushunmaydilar. Amalga oshirish kerak bo'lgan strategiya shundan iboratki, talabalar ko'proq so'z boyligini bilishlari va ingliz tilidagi mazmuni eshitganlarida eshitiladigan xorijiy so'zlarni yozishlari kerak, shuning uchun talabalar qiyin lug'atning ma'nosini topishlari mumkin. Bundan tashqari, o'quvchilar qiyin lug'atni tushunishda qiynalayotganda, qiyin va notanish lug'atni tinglashda o'quvchilar sabr-toqat va matonatda muammolarga duch kelishadi, ayrim o'quvchilarning tinglab tushunishga qiziqishi va sabri susayadi.

Chet tilini o'rganish jarayonida talabalar doimiy mashq qilish va tushunish uchun sabr-toqat va qat'iyatni talab qiladi. Talabalar ingliz tilidagi kontentni tinglashga qiziqishni yo'qotsa, bu katta muammoga aylanadi, natijada talabalar ingliz tilidagi lug'atning ma'nosi va tarjimasini tushunmaydilar. O'z-o'zini tarjima qilish tinglash jarayonida talabalarga kerak bo'lgan usullardan biridir, chunki u o'quvchilarning tushunishini yaxshilashga yordam beradi. Muammo shundaki, talabalar hatto taqdim etilgan materialning asosiy g'oyasini o'z ichiga olgan lug'atni tarjima qilishda ko'plab so'zlarga duch kelsalar ular sekin yondasha boshlaydi. Asosiysi, agar talabalar juda ko'p lug'atga ega bo'lsa yoki o'zlashtirsa, bu o'quvchilarga ingliz tilida berilgan ma'lumotlarni tushunishni osonlashtiradi.

Ingliz tilini o'rganishda ingliz tili lug'atining o'rni ingliz tilida juda muhim, chunki lug'atni o'rganish ingliz tilidagi ko'plab lug'atlarni o'zlashtirish orqali ko'nikmalarni rivojlantirishda asosiy kapitaldir, talabalar uchun o'qish, yozish, tinglash va ingliz tilida gapirishni osonlashtiradi. Ingliz tilidagi so'z boyligini oshirish jarayonida qo'llanilishi mumkin bo'lgan bir nechta oddiy usullar mavjud.

Ko'p so'z boyligi bilan tanishishning birinchi usuli - bu o'qish, bugungi kunda texnologik taraqqiyot juda rivojlangan va raqamli va bosma ommaviy axborot

vositalarida osonlik bilan foydalanish mumkin bo'lgan ko'plab o'qish vositalari mavjud. Elektron kitoblar yoki onlayn axborot media platformalari kabi talabalar bularning barchasiga osongina kirishlari mumkin. Ushbu ommaviy axborot vositalaridan ingliz tilidagi so'z boyligini oshirishda ingliz tilini o'rganish vositasi sifatida foydalanish mumkin. Odatda ingliz tilidagi kitoblardan foydalanishni o'rganayotganda, talabalar juda ko'p xorijiy lug'atni o'qishlari qiyin bo'ladi, Talabalar ingliz tilidagi kitoblarni qanchalik tez-tez o'qisa, talabalar yangi va chet el lug'atlari bilan shunchalik ko'p tanishadilar.

Bu yerda kuzatish ingliz tiliga oid hamma narsani kuzatishni anglatadi, masalan, ingliz filmlarini tomosha qilish orqali, bu yerda talabalar filmdagi aktyorlar tomonidan olib borilayotgan suhbat dialogini diqqat bilan kuzatishi yoki e'tibor berishlari kutiladi, talabalar talaffuzni kuzatish orqali tinglash ko'nikmalarini mashq qilishlari mumkin. aytilgan har bir so'zdan. Og'zaki nutqda talabalar har bir so'zni qanday talaffuz qilishni o'rganishdan tashqari, ko'plab yangi lug'atlarni ham bilishlari mumkin. Filmlarni tomosha qilish orqali o'rganishdan tashqari, ko'pincha ingliz qo'shiqlarini tinglash orqali amalga oshiriladigan narsa, ingliz qo'shiqlarini tinglash orqali talabalar har bir qo'shiq matnining ma'nosini tushunishlari kutilmoqda, bu ingliz tilidagi so'z boyligini oshirishi kutilmoqda.

Ingliz tilini o'rganishda ingliz tili lug'atining roli ingliz tilida juda muhim, chunki lug'atni o'rganish ingliz tilidagi ko'plab lug'atlarni o'zlashtirish orqali ko'nikmalarni rivojlantirishda asosiy kapitaldir, bu talabalar uchun ingliz tilini o'qish, yozish, tinglash va gapirishni osonlashtiradi. Biroq, ingliz tilini o'rganish jarayonida, ya'ni tinglash qobiliyatini yaxshilash jarayonida talabalar odatda bir nechta to'siqlarga duch kelishadi, masalan, so'zlovchining talaffuzidagi farqlar tufayli so'zlovchi tomonidan aytilgan lug'atni tushunishda qiyinchilik (talaffuz) va talabalar ko'proq tarjimon yoki bir butun sifatida o'qishning ma'nosini tushuna olmaslik natijasida qiyin lug'atni tarjima qilish.

Xulosa. Tinglash ko'nikmalarini oshirish jarayonida talabalar foydalanishi mumkin bo'lgan uchta strategiya mavjud. Birinchi strategiya tinglash jarayonida asosiy fikrni aniqlashdir. Ikkinchi strategiya - kontentni tinglashda ko'p marta takrorlanadigan bir nechta so'z yoki jumalardan kalit so'zlarni topishdir. Uchinchi strategiya - gapirish tezligi. Muhim ma'lumot odatda spiker tomonidan sekin va aniq aytiladi. Bu ingliz lug'atini tushunishga asoslanadi, ingliz tilidagi lug'atni ko'paytirish jarayonida qo'llanilishi mumkin bo'lgan bir nechta oddiy usullar

mavjud, birinchi navbatda ingliz tilida ko‘plab kitoblar / kontentni o‘qish, keyin kuzatish orqali, Bu yerda kuzatish, tegishli barcha narsalarni kuzatishni anglatadi. Ingliz tiliga, talabalar har bir aytilgan so‘zning talaffuzini kuzatish orqali tinglash qobiliyatlarini mashq qilishlari mumkin, har bir so‘zni qanday talaffuz qilishni o‘rganishdan tashqari, talabalar ko‘plab yangi lug‘at bilan tanishishlari mumkin. Yangi lug‘atni yozishning oxirgi usuli - bu o‘quvchilarning kichik qaydlar qilish orqali birinchi navbatda qanday yozishi, bu o‘quvchilarga lug‘atni eslab qolish va qayta o‘rganishga yordam beradi deb hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

1. Kahhorova, G. S. (2022). The notions of wael hallaq on an introduction to islamic law. *American Journal Of Social Sciences And Humanity Research*, 2(06), 63-67.
2. Uraimshikova, M. R. (2022). Tinglab tushunishdagi qiyinchiliklar va ularning yechimlari. *Academic research in educational sciences*, 3(6), 5-11.
3. Kizi, K. G. S. (2023). A deep study of wael B hallaq’s explaining views of islamic law. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 12(8), 7-10.
4. Sherovna, A. M. (2023). Education of preschool children in the family on the basis of national values. *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities*, 11(4), 624-627.
5. Ташланова, Н. (2023, November). Интерактивные методы в обучении физике для инженеров: от лабораторных работ к виртуальным экспериментам. In *Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions"*.
6. Sherovna, A. M. (2023). Oila akseologiyasi asosida maktabgacha yoshdagi bolalar tarbiyasini modellashtirish tizimini takomillashtirish asoslari. *European Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 13, 14-17.
7. Alikulova, M. (2023). Raising preschool children through modeled values. *Science and innovation*, 2(B5), 304-307.
8. Ташланова, Н. Д., Холматов, Ш. Ж., Хатамова, З. Н., & Араббоев, Х. (2023). Реализация системы работы по использованию онлайн-обучения на практических занятиях академического письма в вузе. *Scientific approach to the modern education system*, 1(9).

9. Alikulova, M. (2023). Aspects of developing students' basic knowledge of the family. *Science and innovation*, 2(B9), 255-257.
10. Yuldashovna R. G. et al. Linguistic Considerations on the Functional Semantics of English Reduplicative Elements // *Remittances Review*. – 2023. – T. 8. – №. 4.
11. Sherovna, M. A. (2022). Improving the system of modeling education of preschool children on the basis of national values in the family. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(3), 549-552.
12. Yuldashovna R. G. The Semantic Structure of a Compound Word in Languages // *Remittances Review*. – 2023. – T. 8. – №. 4.
13. Alikulova, M. (2022). Preparation of preschool children to work with the model. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*, 12(4), 41-44.
14. Ташланова, Н. (2023). Ingliz tili gap qurilmalarida sintaktik aloqalar muammosi: funksional sintaktik sathda sintaktik aloqalar. *Общество и инновации*, 4(10/S), 168-176.

Research Science and Innovation House